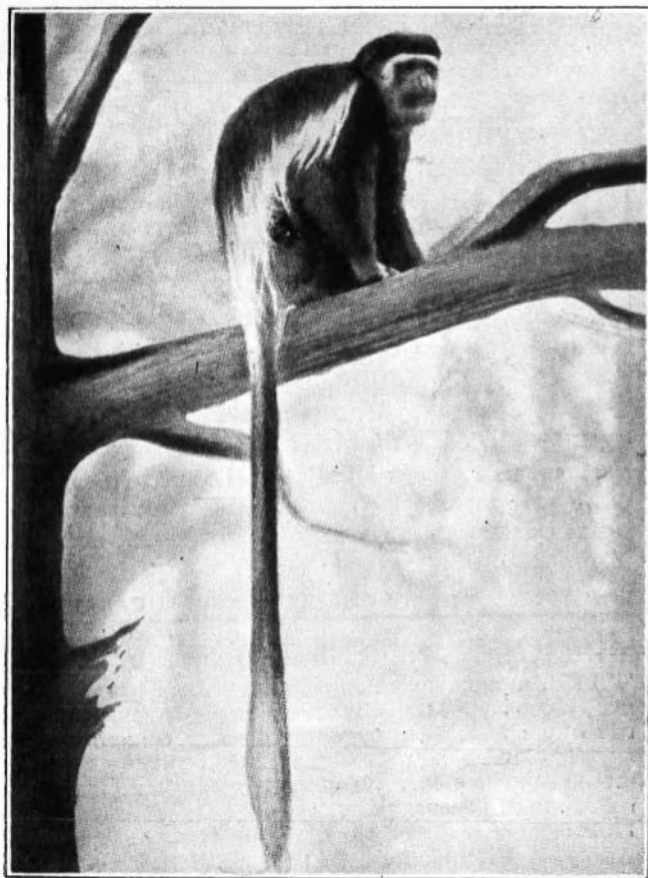

НОВИЙ СВІТ

Найкраща малпа у світі, сторони 41-2

Де була колиска людського роду?—Як життя вкорочується
80 літ Комуністичного Маніфесту

В місяці квітні Видавництво "Новий Світ" випускає з друку стітової слави мистецький твір

ІОТФРІДА КЕЛГЕРА:

"ОДЕЖА РОБИТЬ ЛЮДЕЙ"

З німець. переклав і передмову нап. В. Левинський
Твір цей переложено вже на всі культурні мови і вкінці
появиться він по раз перший на українській мові в Канаді.
Ціна прим. 25ц.; 12—\$2.50; 25—\$4.90; 50—\$9.00.

ВЕЛИКА ВИПРОДАЖ СЛАВНИХ КАЛЕНДАРІВ!

По зниженій Ціні Від 10. Березня до 10. Квітня
продаються прекрасно ілюстрований і багатий на-
уковим змістом (стала ціна 40 центів)

КАЛЕНДАР "НОВИЙ СВІТ"

Оден примірник 30ц.; 6 \$1.65; 12—2.95; 25—\$5.50.

прекрасно ілюстрований

КАЛЕНДАР "ЧЕРВОНИЙ КОБЗАР"

Це є найкращий робітничо-фармерський співанник
і декляматор (стала ціна 25 цен.)

Оден примірн. 20ц.; 6 \$1.00; 12—\$1.90; 25—\$3.50.

Користайте з нагоди і купіть собі цих два цінних
календарі разом за 50 центів. Заохочуйте других
і разом поширіть добру науку поміж темні маси.

NOWYJ SWIT

BOX 1092.

MONTREAL,

CANADA.

ЧИТАЙТЕ "УКРАЇНСЬКІ ЩОДЕННІ ВІСТІ"

'У.Щ.В.' це одинока часопись в Злучених Державах,
яка дійсно і щиро обороняє інтереси укр. працюючо-
го люду і виховує в читачів клясову свідомість.

Неділішне число „Вістей” виходить на вісім
сторін друку, з багатим ріжнородним матеріалом
і з ріжними ілюстраціями.

Річна передплата 9 дол., на чверть року \$2.50. Адресуйте:

UKRAINIAN DAILY NEWS

17 East 3rd Street, New York, N.Y., U.S.A.

НОВИЙ СВІТ

Культурно-освітний ілюстрований місячник

THE NEW WORLD

Illustrated Ukrainian Monthly Magazine of Culture
and Knowledge.

Рік-Vol I. Лютий—1928—February Ч. 2.

ЗМІСТ ЧИСЛА 2:

	Сторона
J. Reid Moir—Де була колиска людського роду?	33
Малпа Гуереца	48
Др. В. Б. Геммонд—Як життя вкорочується	45
Іван Франко—Культура середніх віків	51
Р. Й.—80 літ “Комуністичного Маніфесту”	54
Ірл. Браудур—Спілка китайських селян	61
Леонтович—Робітникам!	63

ГОЛОВНИЙ ЗМІСТ БЕРЕЗНЕВОГО ЧИСЛА:

Тарас Шевченко—Співець убогого селянства і наймитів.
Проф. Вільгельм Оствальд—Моністична проповідь про те, як прийшло лихо на світ.
Поезія, то-що

ЗМІСТ НАЙБЛИЩИХ ЧИСЕЛ:

Л. Н. Сейфуліна—Селянська легенда про Леніна.
Вільгельм Оствальд—Моністична проповідь про те, що таке правда.
Д-р Бернард Бернард—Як довго повинна жити людина.
Іван Франко—Культура середніх віків
А. Луначарський—Культурна революція і інші.

Річна передплата \$1.00 per year.

Published by

The New World Library & Printing Co.

Box 1092

Montreal, Canada.

Від машини до могили

Наука і Поступ

ДЕ БУЛА КОЛИСКА ЛЮДСЬКОГО РОДУ?

Написав J. Reid Moir

Член Королівського Антропологічного Інституту Великої Британії й Ірландії.

ОЧ УСІ, хто студіював цю справу, є переконані, що людина, протягом безмірних періодів часу, вийшла певно з дуже примітивного до малпачого подібного стану в свій теперішній високий розвиток, однак й доси немає певності в цьому, в якій саме частині світу відбувалися перші етапи цього багатоважного процесу. Розв'язка цієї проблеми має велике значіння для науки і для кожного з нас, хоч, очевидно, сама проблема ніяким чином не збиває правди про людську еволюцію.

Перш усього треба знати, що існують дві противні школи, дві думки в цьому питанні—одна, що признає Азії право вважатися колискою людського роду, тоді як друга навіязує це відзначення західній Європі.

Всякий зрозуміє, що коли заходимося рішати про місце походження людини, то самотніми фактами, що можуть мати дійсну вагу і вплив на таке рішення, є знахідки в старих покладах *актуальних останків людини*—або у формі частин її

кістяка, або у виді безсумнівних діл її рук—як, приміром, кам'яні знаряддя. І коли брати справу з цього погляду, то не може бути ніякого сумніву, що, наскільки це дотичить знахідок передісторичних пам'яток, то Європа, під кожним зглядом, має першенство. Одначе притім не слід забувати, що ця частина світу була доси найбільш розсліджувана археологами, тоді як подібні росліди в Азії щойно починаються. Але нам треба брати факти так, як їх знаємо, а вони виявляють понад всякий сумнів, що західня Європа є безконечно багатша останками первісної людини, чим Азія.

По обчисленням професора Генрі Фейрфілд Осборна, протягом періоду археологічних розслідувань між роками 1823 і 1925 в Європі знайдено закам'янілі кости з не менш як 116 людських істот—з часів Старої Кам'яної Доби, або й давніших—тоді як скількість крем'яних знарядів з різних віків, знайдених в цій області, є буквально незлічима. Ці пам'ятки давнього людства походять з найдавніших до останніх часів Палеолітичної доби, але ніхто не припускає, щоби перші знаряддя з тої доби виявляли, що людина почала в цій справі з того, що доразу робила кам'яні дощечки. Отже знахідка навіть найдавніших таких пам'яток з цієї доби ніяк не може вважатися рішачим доказом, що там була колиска людського роду.

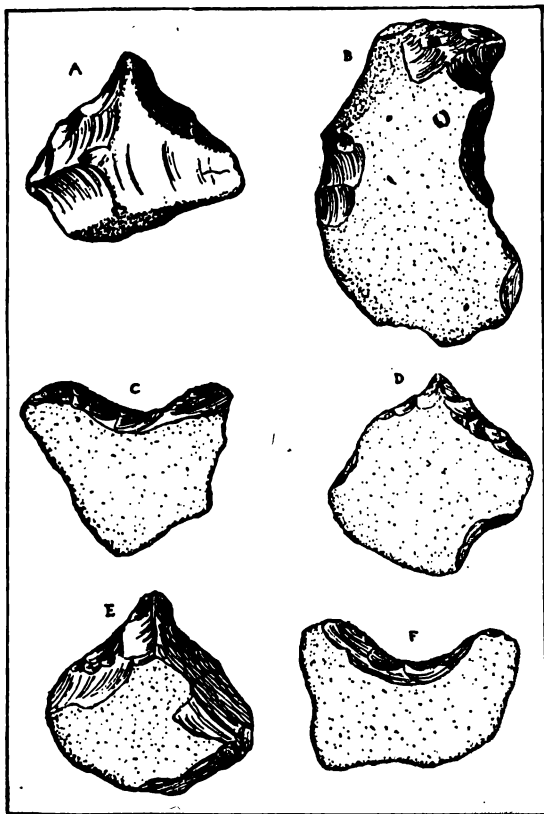
Та на щастя знайдено в південно-східній Англії і у Франції докази, що людина існувала там в часах далеко давніших від найдавніших палеолітичних часів, і я бажаю звернути особлившу увагу на знаряддя з тих перед-палеолітичних часів.

Ці зразки є аладжені зі шматкі кременю, що приходили натурально в табличковій формі, і вони виявляють на однім зі своїх боків гострі краї, що давали спромогу вживати їх як такий або інший знаряд.

Я студіював дуже докладно ці загострені кремені і робив різні експерименти щодо ломаання цього мінералу, щоби переконатися, чи такі предмети можуть повстати натуральними, не людськими способами. Ці розсліди переконали мене, що форми тих еолітів, їх означені типи, що заедно повторюються, дадуться пояснити тільки тим, що вони були створені якоюсь розумною істотою. Так, приміром, деякі з тих еолітів є гостро-кінчасті (гл. рисунок 1) і їх мож було вживати для верчення дір в різних матеріялах. Інші, як бачимо на цім рисунку, мали форму, пригожу для шкрябання шкір і різання; а ще інші (С і F) надавалися дуже добре для обробки дерева і кости.

Ці так звані еоліти уявляють собою лишень два або три типи, а їхні форми є дуже прості, тоді як своїм кольором і станом вони виявляють своє старинне походження. На ділі, так неможливо уявити собі більш простого і примітивного виробу з кременя. і мусимо прийти до заключення, що в тих предметах ми бачимо виробництво, що могло бути ділом тільки такого створіння, що почало виходити з малпячого стану.

Одначе не слід забувати, що покіль таке створіння стало настільки розумним, що вміло надавати каміню бажану форму, то безсумнівно минув дуже довгий період часу, в яким первісна людина

Еоліти з дуже давніх часів

Рисунок 1: Ці примітивні знаряддя, знайдені автором в Англії, є виробом перших людських істот, що жили поверх 1,000,000 років тому назад.

послугувалася всяким родом каміння так в зачіпних як і в мирних цілях без ніякої обробки того-ж.

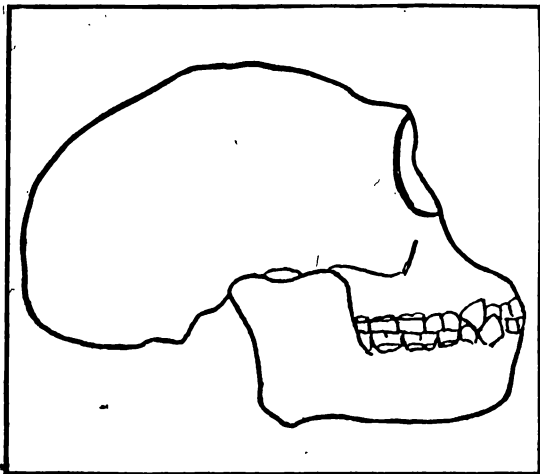
Так, приміром, звичайний круглий кремій міг надаватися дуже добре для розбивання костей або риб-черепак в цілі приміщеної в них поживи, або для завдання оголомшуючого удару ворожій людині або тварині. Такі каміння могли бути в ужитку тільки оден раз, відтак їх відкидали, отже тепер мож бачити на них не багато слідів зробленого при їх допомозі ужитку, або й взагалі ніяких слідів. Крім того такі сліди не ріжнилибся нічим від слідів, зроблених натуральним способом, і вони не давали-б археологам певних доказів, стверджуючих старинність людського роду. Навіть в справі деяких загострених або плоских кременів годі встановити з певністю, чи вони дістали цю форму від розумних істот, чи від сліпих сил природи—приміром, тоді, як морські хвилі кидали ними біля побережжя і розбивали один до другого. Сплощити могла їх маса камяного покладу в русі, а вкінці і гострі зміни між теплотою і холодом.

Малпування еолітичної людини.

Річ необхідна для археолога, який бажає мати твердий ґрунт під ногами своїх розслідів, щоби він ознайомився з характеристикою різних форм натурального сплющення, і щоби шляхом експериментів пізнав, як далеко може сягати акція природи в цім напрямку. Така справа, як зломок шматка кременя, являється нудним і “сухим” предметом для звичайної людини, але для ученого це є

справа вельми займаюча, інтересна і безсумнівно дуже важна.

Кілька років тому я поробив був цілу низку експериментів з формуванням крем'я і прийшов до заключення, що хоч природа, деколи й припадково, надасть каміню якусь надзвичайну і дивну

Чи це він робив еоліти?

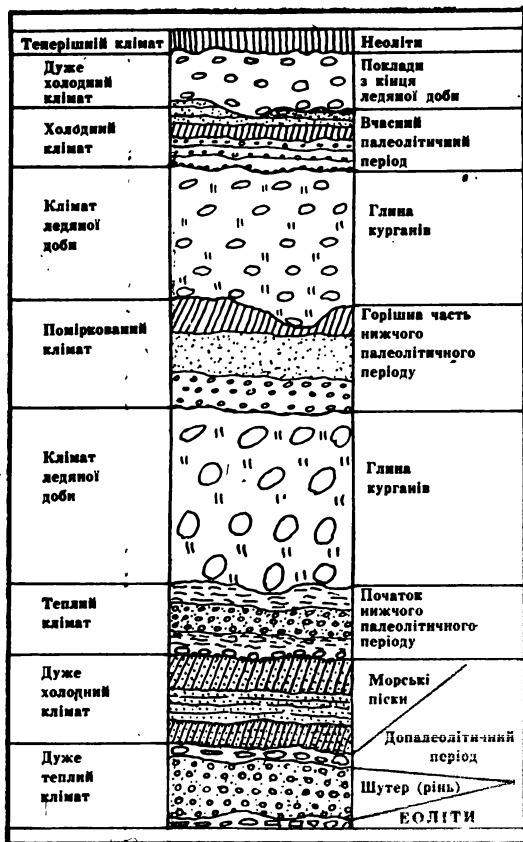
Рисунок 2: Череп пітекантропа, малпо-людини з острова Ява, що правдоподібно робила еоліти. Подібні до тих, які знайдено в Європі.

форму, але коли приглянутись цій роботі природи, то немає там ніякої признаки, щоби це було зроблено з якоюсь метою на увазі. Цього й треба сподіватись, і це остаточно виріжнює еоліти від виробів сил природи. Ці самі форми, старанно зла-

джені і раз ураз виявлені; напрямок їх ліній; тожність слідів від уживання і подібність карбів— усе те говорить вимовно про штучне походження форми цього дуже стариннього каміння.

Коли перейдемо до розслідування геологічного віку еолітів, то стає ясно, що їх треба ставити в дуже давній період історії землі. В Кент в Англії, де знайдено багато тих знарядів в тонкім покладі шутру—около 700 футів понад рівень моря—мож бачити, що вода, яка нанесла той шутер з кремінем, плила з крейдяних вершин, що в давнину простягалися на цілий Кент. З того часу вода змила цілі поклади і немає сумніву, що такий процес міг відбутися тільки протягом довжезного періоду часу.

Подібні окази я знайшов був також в Соффолк, в покладах морських пісків (гл. рис. 3), як рівнож в деяких дуже старинніх покладах шутру. Ці знахідки були видимо в русі під впливом води і мали мабуть довгу історію покіль прийшли в місце, де їх тепер знаходимо. Але й в такому случаю не треба забувати, що у східній Англії мали місце великі геологічні і кліматичні зміни вже після сформування тих покладів і річ певна, що еоліти є багато старші від тих формацій. Як міра їх старинности може відай послужити відкриття, зроблене в центральній Франції, де в місцевості Пай Курні знайдено виразно еолітичні знаряди в покладі, що вміщає також кости ссавців Горішнього Міоцену і є вкритий лявою, що плила там при кінці Міоценської Епохи.

Оден міліон років історії землі

Рисунок ? : Цей перекрій земельного шару у Східній Англії виявляє, що еоліти лежать на споді покладів, що повстали в часах Ледяної Доби з її чотирма змінами холоду і теплоти.

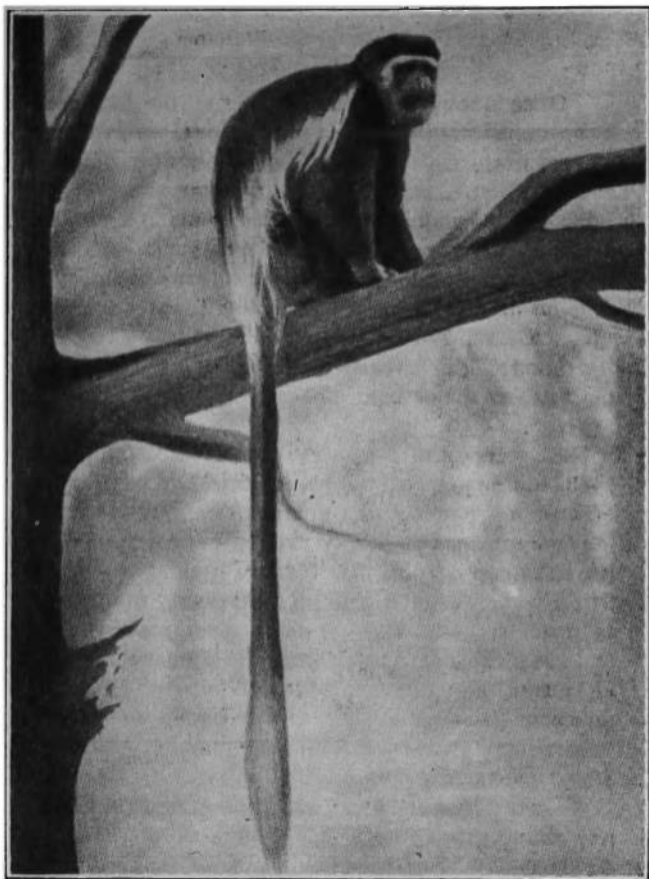
Докази вказують на Європу.

Отже маємо подостаток доказів, що еоліти є дуже примітивні своєю формою, архаїчні виглядом і дуже старі геологічно. По моїй думці вони являються знаряддям, що було зроблене первісною людиною що найменш 1,000,000 років тому назад, і хоч до цієї пори не знайдено ще ніяких людських костей з еолітичної доби в західній Європі, але річ не виключена, що малпачий тип осібняка (рис. 2), що його знайшов в Трініль на острові Яві проф. Дубоа, саме й представляє створіння, що було творцем цих простих і дуже старинних виробів.

Коли-ж взяти на увагу, що в Англії і Франції знайдено велику кількість еолітів, та що після еолітичних часів в цих країнах є пам'ятки виробів, що представляють кожную стадію передісторичного життя людини (рис. 3), так річ неминуча, що ті, хто є ознайомлений з цими фактами, приймають за можливе, що якась сторона західньої Європи була колискою людського роду. В Міоценській Епосі, з якої, як здається, походять еоліти, ця частина світу мала тропічний клімат і тому могла постачати сприятливі умовини для успішного встановлення еволюції людини.

І які-б там не були майбутні відкриття в Азії, але тяжко уявити собі, щоби вони могли дати нам більш повну історію людини від тої, яку розкрили перед нами археологи в західній Європі і в Англії.

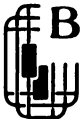
“Сайєнтифік Америкен”, лютий 1927.

Малпа Іуереца

Ця найкраща порода малп'ячого кодила живе головни в лісах Абісинії. Вкрита довгим чорним волоссям на цілім тілі і хвості, малпа Іуереца є майже невидимою серед сіро-білого гушавнику своєї лісової домівки.

МАЛПА ГУЕРЕЦА

 В ЛІСАХ Абісинії живе порода досить великих, чорно-білих, з довгими хвостами і довгим волоссям малп, що є відомі тамошньому населенню під назвою Гуереца. Ця малпа належить до досить великого і виключно тропічно-африканського відмінку малп, що відзначається дуже малим і до нічого нездатним грубим пальцем, дуже помітним типом щодо кольору, смужкою півперек чола, довгим заростом на лицях і наміткою ще довшого волосся, що сягає з плечей аж до бедра, та ясно білою горішньою частиною хвоста, що створює вражаючий контраст на чорному тлі цілого тіла.

Малпи цієї породи живуть і в країнах на південь від Абісинії, в лісах Східної Африки, а ще далше на південь, в окрузі гори Кіліманджаро, з'являється на місці Гуереци близько споріднена їй порода, що має на собі ще більше білих клаптів і смужок і через те носить назву біло-хвостної Гуереци. В цій гарній малпі білий плащ є куди довший і ширший, чим в її абісинського свояка. Хвіст в ньій, за винятком малої частини вгорі, є цілком білий і вкритий довгим м'яким волоссям.

Довгого заросту на лиці, яким відзначається абісинська малпа, в цій породі нема; її голова вкрита коротким волоссям, яке на голові чорне, а на грудях і шиї біле.

Абісинська порода малп переходить поступово, через низку посередніх форм, в чорну Г'уерець, що живе в лісах західного побережжя Африки.

Замітне покривало біло-хвостної Г'уерець має своє практичне значіння і охоронну вартість для цієї тварини. Як кажуть розслідники, первісні ліси в окрузі Кіліманджаро, в яких живе ця малпа, є заповнені масою сіро-білявих паростів, і в цій гущавнику стада біло-хвостних Г'уерець так змішуються з кольором ростинности, що стають майже невидимі. Це є один з тих фактів в природі, де тварина принаровджується своїм зверхнім виглядом до свого оточення в інстинктовнім бажанні зділати себе невидимою для ворога.

Але річ замітна, що свояки цієї малпи на західнім побережжю не мають такої охоронної прикмети, і тому годі уявити собі, як саме відбувався процес природнього добору, що завершився породами з білим хвостом.

Життя і Здоровля

Др. Вілліам Б. Геммонд
лікар медицини

ЯК ЖИТТЯ ВКОРОЧУЄТЬСЯ

“ЖИТТЯ це загальна сума діянь, що ставлять опір смерті”, сказав великий вчений; хоч ці слова ще далекі від означення життя, вони до певної міри правдиві. Життя кожного індивіда це є ні більше й ні менше як боротьба, опір, проти смерті. Гігієна, запобіглива медицина, фізкультура, це є науки, метою яких є допомагати людині продовжати життя. В широкому зміслі правдивим є, як то инший вчений сказав, що “смерть є результатом браку гармонії між індивідом а оточенням”.

В цій боротьбі окремі звички мають важне значіння. Чоловік або жінка це впрост собі маса звичок. Як ці звички є в згоді з інтересами тіла, то це означає здоровля і старий вік. Коли-ж звички невідповідні для належної діяльності органів тіла, то наслідком буває ослаблення, хвороба і передчасна смерть.

Не багато людей є компетентних судити про те, які звички повинно набувати а яких уникати, але добрі звички, раз набуті, потребують менше зусиль, щоб їх вдержати ніж погані; при тім же перевага добрих звичок в формі більшої вигоди і

більшої працездатности, впрост не до порівняннл.

Люди обмежують свої сили і вкорочують своє життя звичками, що на перший погляд видаються простими і нешкідливими; одною з таких звичок є стояння і ходження з запалими грудьми. (Таке помічається в девятьох людей на кожний десяток).

Друга погана звичка вживання мускульної сили надміру. (Тут мова не йде про робітників, яких капіталістична система заставляє це робити поза їх волю, але буває що й неробітники, люди, яких ніхто не змушує, поступають під цим зглядом дуже нерозважно).

Близько стоять до тих двох звичок ці люди, які завжди напружені і суворі. Вони сидять напружено на кінчику стільця й щось затискають руками, щелепи їхні напружені, брови нахмурені. Вони є напружені. Навіть в сні вони не дозволяють своїм мускулам спочити; такі завжди пробуджуються втомленими.

Оці звички: перемучування мускулів, напружування їх понад силу, горячкування, надмірна біганина за якимись справами—шкідливі звички й причиняються до вкорочення життя.

Звичка обідатись незвичайно погана й шкідлива практика, вона не одну людину заганяє передчасно до гробу. Загально люди думають собі, що чим більше чоловік їсть, тим більше він дістає сили; та ось старий доктор Абернеті каже: "Одна чвертина того що ми їмо, держить нас, інші три чвертих ми тримаємо в собі під загрозою для нашого життя".

Здатність приймати поживу залежить від виконаної праці, а переварені соки є в пропор-

ції до потреб організму. Отже, наколи з'їсти більше поживи ніж жолудок може перетравити, ця пожива загнивається, формуючи гнилу, смердячу масу, шкідливу для організму. В процесі загнивання цієї маси неперетравленої поживи виворюються певні так зв., "animal alkaloids" або-ж "cadaveric alkaloids" деякі з тих— смертельні отруї.

Головна функція кишок це втягання соків; і як через кормову систему переходить отруйна маса, то вона дістається туди не як пожива, якої організм потребує, але як отруйні продукти гнилі. Ці отрути, через циркуляцію (обіг) крові розносяться по цілому організмі і спричиняють ослаблення, біль голови, млість, апоплексію або-ж "хворобу серця" (heart failure).

Надмірне їдження це одна із звичок, що вкорочують життя. Пиття зимної чи гарячої води до схочу, не тяжка пожива і не часта,—оце, здається, чи не найпрактичніший спосіб запобіження жолудковим недугам.

Розуміється, що є сильне бажання приймати поживу, головню після тяжкої праці. Але який-будь чоловік чи жінка з ненормальними звичками, що "вічно" голодні, правдоподібно терплять від запалення жолудка, а це стається наслідком якоїсь поганої дієтичної звички. Це також становить поважний чинник в скороченню життя.

Не багато людей є таких аби розуміли, що кілька цигар чи пачка цигареток денно можуть вкоротити життя. Всі знають, що кров очищується в легенях тим, що побирає кисень з повітря; та не всі знають, що поверхня досягувана вдихуваним повітрям має просторонь щось около 1600

квадратових футів, це поверхня рівна підлозі кімнати 40 футів в квадраті; і що одна третя отруй, продукуваних тілом, виходить крізь легені.

Тютюновий дим це хмара частинок вугілля — щось подібне до кружляючого в повітрі пилу. Чоловік, який вдихає в себе, в свої легені, насичене димом повітря, (чи то димом з люльки, чи з цигара чи з цигаретки) з часом матиме на поверхні своїх легенів осівший поклад сажі; ця сажа не дозволяє отруйним газам з крові виходити геть а з другого боку перешкаджає кисневи з повітря входити в кров.

Налоговий курець буває часто сухим і блідим. Він не може діставати подостатком кисня; крім цього він терпить не тільки від тютюнової отрути, але й від своїх власних отрут, яких не можуть видалити його закіпчені димом легені.

Звичка вживання алкоголю шкідлива з кожного погляду. В цім розумінню в яким загал вживає термін “пожива”, алкоголь не є і ніколи не може бути поживою. Він все є отрутою. Жолудок і нерви найбільше терплять; але взагалі не має органу чи структури в тілі, що не були-б в певній мірі ушкоджені при налоговім вживанні алкоголю.

Чай і кава належать до тієї самої категорії, що й алкоголічні подразники. Ріжниця лише в степені, і чай та кава, через це, що їх більш загально вживається, приносять стільки майже лиха, що й алкоголь.

Чоловік чи жінка, що бажали-б зазнати повної сили і довготи життя не повинні робити своїм звичаєм вживання котрогобудь з цих річей.

Є також певні звички в зв'язку з сном, що причиняються чимало до зменшення життєздатності і до скорочення віку. Позиція в сну—найважливіша річ. Клопіт цим спричинюваний популярно називають “марою”. Загал, однак, не розуміє того, що “мара” є станом тотожним з першими стадіями утоплення—тоб то, це є симптом частинного захлищення.

Добре набути собі звичку спати в натуральній позиції—тоб то, фронтом на діл, лице звернене на один бік.

Їдження саме перед сном вкорочує життя. Травлення — це праця; а сон — це час для спочинку. Чоловік, який йде в ліжко після того як “добре попоїсть собі”, може або й не може спати добре. Але він встане втомленим, бо він працював цілу ніч. Наколи хтось дійсно потребує поживи в ночі (а це буває рідко), шматок хліба вповні вистарчить і заощадить пінку енергію; вистарчаючим також може бути склянка води.

Задержування віддику більш менш зв'язане з почутливим захопленням. Мало є людей, що не є в деякій мірі схильні до тієї поганої звички: хоча мало й розуміє свою власну хибу без значного спостереження себе.

Тоді вони зауважать, що коли надто зацікавлені, коли збентежені чи заклопотані, або можливо в ночі, перед тим як заснути, трапляється період з кількох секунд, під час якого цілком спинається дихання. Після того настає глибокий віддых, називаний часто зітханням.

Зітхання загал завжди ототожнював з кепським здоров'ям. Пословиця, що “ксьне зітхання овна

час краплину крові з серця'', є перефразована в багатьох мовах; але-ж бо тут ушкоджує здоров'я людини не зітхання, а стримане віддихання, що викликає зітхання.

В своїй практиці мені доводилось обсервувати, як після того, коли то сплячий затримував дихання на 10-15 секунд, на нього напала "сонна мара". Я бачив як жінка, заінтересована книжкою спиняла дихання на десять секунд в протягу одної хвилини

Ця звичка затримувати віддих, тому що вона надто звичайна і широко розповсюджена—а до того ще й така, що годі її встежити, с одною загальною причиною ослаблення і кепського здоров'я.

Замітки майора Остина.

Ми повинні-б думати, що віра в пляшку ліків в наші часи знаходиться в процесі замірання, тимчасом з жалем довідуюсь, що вона ще тримається і то до такої міри, що аж страх.

Доводиться боятися й розчаровуватись, дізнаючись зі звітів, що скрізь кількість рахунку за ліки збільшається; а це значить, що пацієнти, слухаючи порад лікарів не будуть задоволені, як що лікарі не припишуть ліків для їхніх хвороб.

Самі лікарі плекали це облудне розуміння ліків в минувшині, бо інакше воно не було б так глибоко вкорінене серед загалу; зараз вони (лікарі) самі нарікають на ситуацію, бо їхня власна віра в ліки постійно меншає.

Вони (лікарі) знаходять неприємним для себе триматись далі способу лікування, який є безхосенний. Тому то тим більша потреба для активного пропагування фізкультури.—"How to Live".

КУЛЬТУРА І ОСВІТА

Ів. Франко

КУЛЬТУРА СЕРЕДНІХ ВІКІВ

I. Середні віки

(Продовження)

Певна річ, причин було багато, але найголовніші були три: внутрішня гниль і безхарактерність, до якої зійшло цивілізоване людство старого світа під впливом таких чинників, як безтямна мішанина рас, певільництво, самоволя пануючих та деморалізація всіх сфер, далі характер і розширення християнства, а нарешті напади варварів. Про першу з тих причин, про того внутрішнього рака, що точив блискучий назверх оріанізм старинної культури, багато можна би говорити, тай багато було говорено, особливо з боку християнських противників поганства або строгих консерватистів з поміж поган. Ми не будемо широко розводитися над цим явищем, хоча мусимо зазначити, що воно дуже складне і само потребує ще багато пояснень, яких не можуть нам дати скупі останки тогочасної культури та літератури.

Що до християнства, то ми також не думаємо нехтувати його великого і добродійного впливу на моральне відродження людей. Воно без сумніву дало старинному світові, що або задихався в безтямній розкоші, або потанав у чорній зневірі й розпуці, вищу мету життя, вказало йому новий світ ідей і вірувань, давало його душі зовсім иншу силу й иншу волю, ніж могли йому дати наскрізь матеріялістичні філософи епікурської та цинічної школи, і навіть ніж давали ме-

тафізичні спекуляції неоплатоніків. Супроти всіх тих філософів опертих на розумі, підшитих скептицизмом, критикою та матеріалізмом християнство давало щось зовсім нове, нечуваний підєм чуття, непоборну дисципліну догми, принади раю і страховища пекла. Перекладаючи мету людського життя з цього світа в загробний воно навчало чоловіка панувати над собою, йти простолінійно не оглядаючися ні на що, концентрувати всі свої змагання до одної точки. Серед того розніженого, змудженого дармоїдством, зогидженого пануванням або пригнобленого вічним страхом і непевністю і в тім страхі забобонного, хиткого та безрадного людства християнство творило сильну фалангу людей смілих, безоглядних, готових на всякі жертви і на всякі терпіння, відданих одній високій цілі, доктринерів і ентузіастів, але при тім солідарних супроти іншівірців, і характерних. Це були великі сімена відродження людства, і сторник не може їх відмовити первісному християнству.

Але цей світлий образ має також свою темну і то дуже темну сторону. В відношенню до тогочасної греко-римської культури, держави, науки, штуки й літератури християнство без сумніву було реакцією, було темною, ворожою силою. Не даром його колискою була Сирія! Воюючи з многобожжєм воно виступало ворожо проти всяких його слідів у літературі, штуці, науці й життю. Воно прокляло поганські храми, як осідки злих демонів, за яких уважало богів грецького, римського, єгипетського пантеону. Воно бридилося по-

ганськими жертвами, але з тим самим обриджен-
ням дивилося також на поганський театр, бож і
в ньому виступали ті самі боги та півбоги. Руй-
новання поганських храмів, розбивання ідолів
(ідол від грецького слова значить образ, загалом
твір штуки) вже від III. віку вважається заслу-
гою християнина, доказом його святости. Поган-
ська література, просякла наскрізь політеїзмом, не
цікавить християн, особливо від коли в них появ-
ляється своя власна література—безформна, на-
ївна, варварська, що до язика й композиції, об-
скурна, полемічна, легендарна та історична, з рід-
кими блисками чистих, високих думок, з часті-
шими вибриками темного фанатизму, безкритич-
ности, сліпої ненависти або дикої орієнтальної
фантастики, як прим. у незлічених апокріфах.
Християнська полеміка не раз безсовісно брехлива
та безсоромна, християнська історіографія безкри-
тична й поверхова. Ніколи не було так багато
анонімів та псевдонімів, ніколи не було так частих
писань під сфінтованими прозвищами. І отця літе-
ратура, що після греко-римської поганської літе-
ратури навіть з доби упадку робить на нас таке
вражіння, як коли б ми з дня, хоч і захмареного,
і з повітря хоч і занечищеного міязмами велико-
го міста входили в темний погріб, де чути запах
трупячої гнилизни,—ця література мала за пару
сот літ витиснути, здушати, знівечити архитвори
великих ієніїв старовини. Вона затопила навіть
своїх власних батьків, або в значній мірі сфаль-
шувала їх останки: з найдавніших письменників
християнської церкви трьох перших віків лиши-
лися нам або мізерні уривки, або дуже підозрені
фальсифікати.

(Дальше буде)

Р. Й.

80 ЛІТ “КОМУНІСТИЧНОГО МАНІФЕСТУ”

ЛЮТИМ 1848 р. появилася в Лондоні на німецькій мові брошура, що має прото епохальне значіння. Обемом вона невеличка: всього 25 сторін друку, вісімки. Її заголовок: “*Комуністичний Маніфест*”. Її автори: *Карль Маркс і Фрідріх Енгельс*. Ця дата означає нову еру в історії новочасного суспільства і в першій мірі в історії міжнародного соціалістичного руху.

*

*

*

Що надає таке велике, епохальне значіння цій невеличкій брошурі?

Пригадаймо собі коротко часи, в котрих вона повстала.

Це було на передодні революції, що вибухла спершу в Парижі та охопила всю Європу й задержалась тільки над Вислою перед лісом царських штиків. Рік 1848—це славний рік “весни народів”, рік буржуазних революцій, в котрих одначе скрізь до боротьби на барикадах за загальну волю йшли збитими лавами робітники.

Не можна сказати, щоб робітницький рух у

Західній Європі перед 1848 р. був такий слабкий. Він скрізь уже ріс і розвивався і скрізь визивав у пануючих і посідаючих то занепокоєння, то переляк, то страх. В Англії напр. чартистський рух був уже так великий і грізний, що перед ним на правду почув себе загроженим уряд.

“Марєво ходить по Європі—марєво комунізму!”—такі перші слова “Комуністичного Маніфєсту”, що вірно віддають той переляк коронованих і некоронованих голов, всіх престолів церкви та їх лякаїв в Європі, що почули себе загроженими силою що раз більш і більш зростаючого робітничого руху.

Виразом цього руху були різні соціалістичні системи, з котрих кожна на свій спосіб подавала робітникам рецепту, як їм боротися за себе визволення і з котрих кожна на свій спосіб розуміла соціалізм. З безчисленних цих соціалістичних систем *сен—сімонізм* і *фурієризм* у Франції та *оуєнізм* в Англії були найбільш популярні. Вони не задовольняли й не могли задовольнити робітників. У значній мірі були вони виразом стану сучасного робітничого руху. Капіталізм, що в першій половині XIX віку скрізь запустив в Західній Європі глибокі й сильні коріння, ширив серед робітників найбільшу загальну нужду й розпуку по однім боці а по другім накопичував на ґрунті визиску й нужди робітників золоті гори багатства, розкіш і пачування. Чесні й серцем віддані робітникам голови, при цьому великі вчені, закликали робітників до боротьби за поліпшення своєї долі через самопоміч з одного боку а з дру-

гого відкликувалися до сумління й розуму “власність” поліпшити долю робітників через різні реформи і т. п. Не бракувало й дуже гострих метод, переважно відрухових і слабо або незорганізованих боротьб робітників за поліпшення своєї долі.

Цим усім системам і методам протиставляє “Комуністичний Маніфест” цілком инше розуміння соціалізму й боротьби робітників за свою кращу долю й цілі, котрего виразом була слідуюча засада, що наче червоною ниткою проходить через усю брошуру:

Новочасний пролетаріят повстав разом з капіталізмом; разом із ним він росте й розвивається в сучасній історії як конкретна класа і як позитивна сила, котрій увесь економічний розвиток сучасного суспільства та революційна боротьба за своє визволення з кайдан класової неволі й утиску диктують конечну ціль цієї боротьби: соціалізм, себто усуспільнення засобів продукції і всі консенквенції, що з цього випливають.

Ця засада показалаь сильнішою криці. Сильнішою тому, бо вона була наукою. А була вона науковою тому, бо виходила із законів розвитку суспільства, до пізнання котрих доходимо на підставі докладних дослідів суспільних явищ і фактів при помочи досвіду, і на підставі котрих можемо передбачувачувати дальший розвиток суспільства. “Комуністичний Маніфест не хотів нічим иншим бути, як тільки першою провідною ниткою і першим дороговказом науки й практики, котрі могли розвинути тільки сам досвід і час.

Тимто від появи ‘‘Комуністичного Маніфесту’’ починається нова доба в історії соціалізму й соціалістичного руху: *Доба наукового соціалізму.*

*

*

*

Форма й стиль ‘‘Комуністичного Маніфесту’’ — *класичні*. Маркс і Енгельс відкинули первісну форму його, що зладив сам Енгельс—форму катехізму*). Хоч Енгельсова форма не уступала в нічому в розумінню комунізму, що його находимо в ‘‘Комуністичному Маніфесті’’, всеж таки її значіння і ціль були більш хвилеві, бо агітаційні й тому прийшлося авторам ‘‘Комуністичного Маніфесту’’ відкинути катехізову форму. ‘‘Комуністичний Маніфест’’, що його взяли написати Маркс і Енгельс на безпосередній зазив ‘‘Союза Комуністів’’, організації, що мала свій осідок у Лондоні але мала багаті свої відділи й на контененті, мав дати робітникам не тільки принципи й програму, але сповіщав (маніфестував) світові комунізм як світо-історичне явище. І тому треба було його представити в брошурі не тільки в історичному ланцюгу розвитку, але й надати їй тревале значіння й класичну форму. Форма й стиль ‘‘Комуністичного Маніфесту’’ вказують на те, що в кінцевім опрацюванні його більшу участь у ньому взяв Маркс, хоч Енгельс був його рівнорядним і рівновартним співавтором.

*) Є в українському перекладі п. з. ‘‘Основні Засади Комунізму’’, що вийшла двома виданнями в Канаді.

*

*

*

80 літ минуло від появи “Комуністичного Маніфесту”.

Чи він перестарілий? Чи він утратив своє значіння’?

Є наукові книжки, що вже з появою їх можна вважати їх перестарілими. Дійсна наукова книжка має своє наукове значіння звичайно 25 літ, рідко довше. Потім вона стає перестарілою, бо нові наукові досліді роблять її такою.

Чи значіння “Комуністичного Маніфесту” нині тільки історично-літературне? Чи він тільки документ часу?

Не можна заперечити, що зуб часу не в одному на цій книжці незробив свого книжці, що її речення роблять на нас таке вражіння, наче вони вириті в мармурі. Вже в 1872 р. самі автори в передмові до другого видання брошури признавали, що вона “місцями перестаріла”, але вони мужили рівночасно самі заявити, що розвинені в “Маніфесті” основні засади в цілому задержали повне своє значіння й силу і по нинішній день (себто по день II-го видання).

Ці слова точно треба повторити й нині, в 1928 р. і то по всіх тих суспільно-політичних і екопомічних потрясеннях, які перейшла Європа й світ у світовій війні й по ній.

Безперечно, що розділ “Комуністичного Маніфесту”, що дає нам у загальних рисах розвиток буржуазії, котрий може служити зразком філософії історії, має тут і там місця, що їх нині треба би инакше написати. При писанню брошури бачили її автори розвиток капіталістичного способу

продукції а саме в західній Європі на такій висоті, якої він і перед світовою війною не досягнув. Не диво, що очікування її у багатьох недописали. Тимто психологічно можна зрозуміти, що перспектива загального вибуху соціалістичної революції видавалась їм так близькою. Розвиток революційних подій в Європі не в одному пішов инакше, як це уявляли собі автори "Комуністичного Маніфесту".

Також третій розділ брошури, що дає нам критику соціалістичних партій до 1848 р. має тільки історично-літературне значіння. Але в цій критиці підходять вони так основно й так вірно до суті цих партій, що й нині при кольосальному розвитку соціалістичного руху в усьому світі критерій, з якими вони підходили до оцінки соціалістичних партій до 1848 р. і нині цілком вірні й можна їх застосовувати й в оцінці сучасного соціалістичного руху.

Четвертий і останній розділ "Комуністичного Маніфесту" про розвиток подій у Німеччині пішов цілком инакше, як собі уявляли його автори. В цій справедливості треба сказати, що соціалістичний рух в Німеччині перед світовою війною, що належав до наймогутніших, однак він не відіграв тої революційної ролі в історії пролетарських революцій, як можна було цього сподіватися.

Так, у всьому цьому "Комуністичний Маніфест" має вже тільки історично-літературне значіння.

Однак основні його засади піде і в нічому не втратили на своєму значінню й нині. І вони не

втраять так довго, як довго тривав світо-історична боротьба між буржуазією і пролетаріатом.

*

*

*

В “Комуністичному Маніфесті” ніде не виступають Маркс і Енгельс як пророки. Вони ніде не малюють нам, як виглядатиме картина майбутнього суспільства. І це не було їхнім наміром. Вони вказують тільки на *динаміку в розвитку суспільства й пролетаріату*. І коли, виходячи з тенденцій розвитку суспільства взагалі і робітничої класи зокрема називають вони пролетаріят “*грабарем капіталізму*”, то воістину про вірність цих слів ніколи не можна було переконатись так глибоко і наглядно, як нині.

З вибухом пролетарської революції в Росії активний наступ світового пролетаріату на позиції *всесвітньої буржуазії* почався. *Боротьба довга й затяжна*. Однак з неї, не зважаючи на всі можливі поразки пролетаріату в процесі цієї боротьби, може він вийти остаточно тільки *побідником, себто “грабарем капіталізму”*.

Ірл. Браудер

СПІЛКА КИТАЙСЬКИХ СЕЛЯН

З англійського переклав Д. Б.

Сильний зріст спілки Китайських Селян звернув на себе увагу усього світу і виявив, що селянство є головним джерелом Китайської революції. Земельне питання є там головною проблемою. Очевидно, свідомо революційним не є ціле селянське населення Китаю. Мо Чек-туні, передовий китайський вчений по земельним справам, зясовує їх в слідуючій класифікації:

Головною реакційною силою в китайських селах є обшарники в числі поверх 2,000,000 душ. Найбагатші між ними, в числі около 300,000, є організаторами і провідниками класи обшарників, і в цім ділі їм помагають пани з урядових та індустріальних кругів.

Селянство, у своїй масі, нараховує около 320,000,000 душ. Найбільш консервативними між ними є ті, що мають свої власні господарства, і таких селян є в Китаю 120,000,000. Дійсно заможними між ними, тоб-то таких, що мають економічну надвижку, нема більше як 10 процент, тоб-то 12.000,000. Вони вважають себе близькими до об-

шарників і разом з ними піддержують реакцію. Около 60,000,000 знаходиться в такому положенні, що може як-так жити, вдоволяється своїм станом і обходить здалека всяку боротьбу. Решта 40,000,000 дрібних землевласників це селяне, яким грозить і яких швидко здоганяє банкруцтво. Через те в них проявляється також нахил піддержувати революційну боротьбу.

Головна сила революційного селянства складається з тих, що власної землі мають мало або й зовсім не мають і господарюють на винаймлений в панів землі, та з сільської бідноти. Таких селян є звиш 170,000,000. Вони здебільша поносять усі тягарі сільської експлоатації, податки, кошта винайму землі і т. п. З усіх тих, що мають ще якенебудь значіння в економічному житті, їх положення є найбільш злиденне. Для них революція на селі (повалення адміністрації обшарників, зниження або скасування орендної платні, встановлення своїх власних оружних сил) являється життєвою необхідністю. З поміж них виходять організатори і бовві сили китайського селянства.

Крім того є ще сільська голота. Це є народ, що втратив свою землю, не може приміститися в перелюднених містах, не знаходить праці на селі і в нужді та безділлію перетворюється в ледачий, злочинний елемент. Це є матеріал на жовпірів, бандитів, злодіїв і проституток. І такого матеріалу є в Китаю около 20,000,000 душ. З цюї звироднілої маси обшарники вербують головню свої бовві сили, що їх вживають для здавлення революції.

Можемо сказати, що не менш як дві третини (около 220,000,000) селянства має означений матеріальний інтерес в успіху селянського профспілкового руху. Около 60,000,000 є хитливим елементом, а таких, що становлять дійсну, або потенціальну силу реакції, нема з певністю більше, як 40,000,000 (включно з ледачою голотою).

Коли я виїжджав з Китаю в червні, 1927, то в селянських спілках було об'єднано вже 10,000,000 революційних селян. З того часу були звістки (у вересні, 1927), що в провінції Гунх селянські спілки зросли о 2,000,000 членів, а в провінції Гуан о 1,000,000. Організаційний рух шириться в Китаю наче степовий пожежар. Перший раз в історії китайські маси заходяться примінювати в своїм життю дещо практичної демократії. В своїх селянських спілках вони мають спромогу зазнати перший раз радощів з того, що можуть самі рішати про свою долю.

Китайське хліборобство зенепадало постійно протягом останніх 30 років. Це зазначається виразно в статистиці збіжжового експорту, бо ця статистика, записана цловими урядами, є найбільш докладна і авторитетна.

Чай був з давніх часів одним з головних земельних продуктів Китаю. В 1880 році чай становив 45 процент усіх експортів Китаю. В 1900 році, цей експорт впав на 18 проц., в 1919 на 8 проц., а в 1921 ледви чи було два процент. На початку цього століття Англія купувала в Китаю 16 процент свого чаю, а лишень два процент в 1925 році. Китай тратить швидко оден зі своїх

головних хліборобських ринків—світову торгівлю чаєм.

Іншим головним рілньничим експортом був шовк. На початку століття Китай був найбільшим продуцентом шовку в світі і експортував два рази стільки, що Японія. В 1915 р. шовкова торгівля Японії й Китаю зрівнялися. В 1918 р. Японія постарчала 44 процент світових припасів шовку, а Китай зійшов на 31 процент. Ця втрата шовкового ринку мала катастрофічні наслідки в провінції Квантунг і причинилася багато до зросту революційного руху на шідні, звідкіль той рух поширився на цілий Китай.

А щодо рижу, який є головним продуктом китайської землі, то Китай не може продукувати його тепер навіть для потреб свого власного населення. Управа рижу занепала там так само, як управа чаю і шовківництво.

Леонтович

РОБІТНИКАМ!

Чому ви носите ярмо неволі?
Чому ви терпите?—Доволі
Поту, крови з вас нассались
Пани ненаситні. А ви мовчали...

Чому ви все працюєте на ситих,
За що ви дали тисячі убитих?
Чому куєте ви на себе зброю?
Чому ідете ви за них до бою?

* * *

Нехай пють пани, гуляють,
Хай сміються.. але на дні
Моря крови виростають
З поміж вас нові борці, сильні.

В ВИДАВ. "НОВИЙ СВІТ" ДІСТАНЕТЕ:

Історія Культури	\$2.50
Короткий виклад політичної економії	2.50
Словар чужих слів	2.00
Історія боротьби віри з наукою	1.50
Історія боротьби праці за визволення	1.25
Провідникабо Укр.-Англійський Самоук	1.50
Азбука Комунізма	1.25
Комунізм і Християнство	50
Як попи туманять нарід	50
Стоаппні тайни монастирських мурів	50
Економічно-політично проблеми пролетарської диктатури	50
Початковий курс політичної економії	50
Рай і Поступ	40
Наука і Революція	35
Фікція нації і націонал. незалежності	35
Фабричні розговори про економію	35
Ціна крови.	25
Капіталізм і робітництво в Індії	25
Кароль Маркс, його життя і діяльність	25
Землі обітована	25
Роскази про сили природи, часть I.	20
Маркс про диктатуру пролетаріату	20
Марксизм і Дарвінізм	20
Введенє в національну економію	15
Розвиток соціалізму від утопії до науки	15
Комунізм і кооперація	15
Як фармер може дістати весь плід своєї праці	15
Розмова про фізику	15
Україна як об'єкт міжнародної контрревол.	10
Роскази про сили природи, часть II.	10
Як Галичан втягнули в контрреволюцію	10
Сучасне становище сільського господарства на Україні	10
По чіім боці правда, селян. бесіда в 2. карт.	10
Американський робітник, сценічна картина з амер. життя в 3. відслонах	10
Людське суспільство в передістор. розвитку	10
Боротьба за існуванє	10
Хто такі комуністи і причта про воду	10
Третій Інтернаціонал і його істор. значінє	5
Межи людиною та машиною	5
Фармер і робітник	5
Диктатура пролетаріату	5
Хто такі комуністи і чого вони хочуть	5
Три Інтернаціонали	5

Замовлення шліть на адресу:

NEWYJ SWIT

Box 1092,

Montreal, Canada.

КОЖНИЙ

робітник і фермер повинен читати й ширити часопис

„УКРАЇНСЬКІ РОБІТНИЧІ ВІСТИ”

що виходить в Вінніпегу три рази на тиждень і коштує лише 4 долари на рік.

“UKRAINIAN LABOR NEWS”

Cor. Pritchard & McGregor Sts., Winnipeg, Man.

ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ

робітничий журнал на цілій американській землі, це
“РОБІТНИЦЯ”

що виходить два рази в місяць у Вінніпегу.

‘РОБІТНИЦЯ’ друкує цікаві наукові статті, написані в найбільш зрозумілий спосіб, гарні оповідання, вірші, новини з цілого світа, освітні статті, гуморески і т. д.

‘РОБІТНИЦЯ’ має власних кореспондентів в різних містах Європи, Галичини, і Радянської України.

‘РОБІТНИЦЯ’ в кожному числі містить багато цікавих фотографій та артистичних картин, як ніяке инше українське видавництво.

‘РОБІТНИЦЯ’ є найбільш розповсюдженим і найдешевшим видавництвом.

Передплатити собі цей корисний журнал, що цікавий так для робітниць, як і для робітників.

Передплата виносить: на рік \$1.50; на піврік 80 ц. Поодиноке число 10 центів.

Адреса: **THE WORKINGWOMAN**

Cor. Pritchard and McGregor Streets, Winnipeg, Man.

ФАРМЕРІ! ЧИТАЙТЕ СВІЙ ЧАСОПИС

‘ФАРМЕРСЬКЕ ЖИТТЯ’ Виходить що тижня, кожної середи у Вінніпегу

Передплата виносить: на рік \$2.00; на півроку \$1.00

‘Фармерське Життя’ поміщує дуже цікаві вісти з фермерського, селянського й робітничого і організаційного та просвітнього руху у всіх країнах, новини про найважливіші світові події, цікаві статі, наукові розвідки, дописи, поради і все те що фермерам треба знати. — Ще нині пишть:

FARMER'S LIFE

Cor. Pritchard & McGregor, Sts., Winnipeg, Man.

ОСВІТА ПРАЦЮЮЧИХ

Нарис Економічної Географії, з 44. мапами	60
Календарі "Новий Світ" з р.р. 1917-18	60
Підземне Царство, з 65 образками	50
Практична Утопія	50
Проти Смерти, оповідання М. Ірчана	50
В Бурях (М. Ірчана)	50
Царська Росія і українська справа	50
Робітничий й Гуморист. Календарі з 1913.	50
Нарис передісторичних подій, з 30 обр.	40
Ілюстрований Альманах "Новий Світ"	40
Місто в небезпеці, переклад з французького	40
Літературно-Науковий Ілєстр. Збірник	40
Ілюстрована Робітнича Читанка	35
Що є в Біблії? і християнство перед Христом	30
Розвиток людства, з 4 обр.	25
Як повстав світ? і Старий Завіт, з 22 обр.	20
Соціалізм а релігія	15
Смерть Франка, поема В. Бобинського	10
Біблія капіталіста	10
Чому позичали віру	10
Інквізиційні суди	10
Жінка і соціальне питання	10
З Історії Соціалізму, з 4 образками	10
Робітнича Читанка, часть II.	10
Відокремлення Галичини	10
Велике Місто, поезії М. Тарновського	10
Важне питання	5

(Вартість цих книжок \$8.00) Разом за \$4.00

Книгарням і кольпортерам значний опуст

Великі ілюстровані катальоги даром.

Ще, нині пишть на адресу:

NOWYJ SWIT

BOX 1092

MONTREAL. QUE ,

CANADA.

ЧИТАЙТЕ!

НАРИС ПЕРЕД- ІСТОРИЧНИХ ПОДІЙ

30 ілюстрацій

Нарис О. Курши

Ціна 10ц.

3 за 95ц. 6 за \$1.85

ЯК ПОВСТАВ СВІТ?

і

СТАРИЙ ЗАВІТ

22 ілюстрацій

Ціна 20ц. 3 за 50.

6 за 95; 12 за \$1.75